

Sabima kartleggingsnotat 7- 2017

Kartlegging av leveområder for brun sandjeger, *Cicindela hybrida*, i Øst-Norge

Av Håkon Gregersen

Kartlegging av leveområder for brun sandjeger, *Cicindela hybrida*, i Øst-Norge

Emneord: Brun sandjeger, Cicindela hybrida, Buskerud, Telemark

Det er tidligere registrert brun sandjeger flere steder i Telemark og Buskerud, som er artens kjente hovedutbredelsesområde i Norge (se figur 1.) Brun sandjeger er som sin mer kjente fetter, elvesandjegeren (*Cicindela maritimus*, EN) knyttet til soleksponerte sandflater med spesielle kvaliteter. Som med elvesandjegeren finnes brun sandjeger gjerne utbredt langs elv, og sterkt knyttet til bruddsandområder som er skapt ved elveerosjon. Disse områdene er i dag blitt mangelvare, blant annet som følge av økt grad av flomkontroll, som regulering og elveforbygging.

Sommerens kartlegging av brun sandjeger avgrenset flere nye oppvekst- og leveområder. Noen av områdene er av betydelig størrelse og måler seg med dagens allerede kjente leveområder. Det ble gjennomført undersøkelse av lokaliteter i Rollag, Flesberg, Hurum og Lier i Buskerud, samt på Notodden i Telemark. I Ringerike ble en kjent forekomst av brun sandjeger benyttet som aktivitetsreferanse. Det ble i alt undersøkt 9 lokaliteter, der det ble registrert brun sandjeger på hele 6 av lokalitetene.

Undersøkelsen har gitt en viss innsikt som vitner om habitatmangel for brun sandjeger. Mye av elvenaturen er i ferd med å bli regulert, og de store naturforstyrrelsene som tidligere opptrådte hyppig, er nå mer regulert. Mye av habitatet (åpne sandflater langs vassdrag) er i ferd med å gro igjen, og ofte kommer lupin (art med status i svartelisten) inn som en tung kandidat i primærsuksesjonen. På flere av lokalitetene skal det lite til av innsats for å opprettholde «sandmiljøet» ved lusing av svartelistearten lupin.

Innhold

Kartlegging av leveområder for brun sandjeger, <i>Cicindela hybrida</i> , i Øst-Norge.....	1
1 Innledning	4
2 Metode.....	5
3 Lokalteter og befaringsnotat.....	6
3.1 Flesberg; Bakkerudevja- dellokalitet A, UTM 32 V 520149 6641593	6
3.2 Flesberg; Bakkerudevja- dellokalitet B, UTM 32 V 520052 6641643.....	7
3.3 Flesberg; Bakkerudevja- dellokalitet C, UTM 32 V 519972 6641711.....	8
3.4 Flesberg; Lampeland, UTM 32 V 532009 6633257	9
3.5 Hurum;Verket, UTM 32 V 580166 6609492.....	10
3.6 Lier; Årdal sandtak, UTM 32 V 569392 6634429	11
3.7 Notodden,- Herbjørnsrud - Lysthus-, UTM 32 V 509063 6604112- 32 V 510274 6603489.....	13
3.8 Notodden,- Lysthusodden-, UTM 32 V 510804 6603076	14
3.9 Notodden,- Strupastranda-, UTM 32 V 511188 6603317	16
3.10 Ringerike; Synneren-Prestmoen, UTM 32 V 519972 6641711	17

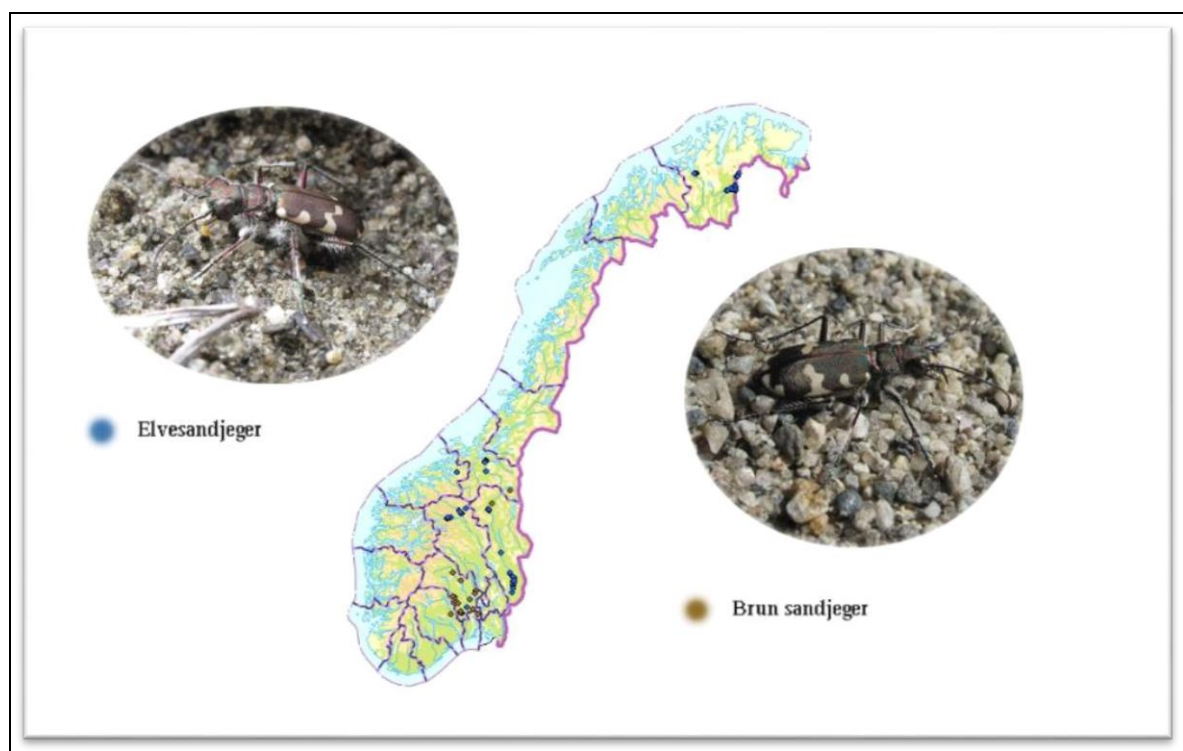
1 Innledning

Hovedtyngden av dagens utbredelse er i Buskerud, og er knyttet til noen fåtall lokaliteter. Fra år 2000 foreligger det kun 43 funn av arten i Norge. Av disse er 16 lokalisert til to funnsteder i Hole og Ringerike. Mindre godt kartlagte lokaliteter, og lite undersøkte elver er blant annet Heddalselva i Telemark; Numedalslågen, Drammenselva, Lierelva og Glomma (se figur 1.).

Forvaltningsmessig er funnsteder for elvesandjeger gjerne interessante for mange andre forvaltningsrelevante vekster og småkryp.

SABIMA har bevilget midler til å dekke kost- og reiseutgifter, mens kartlegging og rapportering er gjennomført som frivillig, ulønnet arbeid.

Dette notatet er ment som en skildring av lokalitetene og hva som er observert, - en ren feltrapport. Det er helt klart ønskelig med tiltak for å forbedre flere av lokalitetene, samt nyskapning av sandhabitat langs elv. Videre tiltaksarbeid bør beskrives i en lokalitetsdetaljert handlingsplan.

Figur 1. Oversikt over registrert utbredelse av brun sandjeger (brune prikker) i Norge. Blå prikker viser utbredelse av elvesandjeger (artskart.no)

2 Metode

Områdene som ble valgt ut for undersøkelse ble i stor grad valgt ut på bakgrunn av ortofoto studie. Relevante områder som ble plukket ut var sandområder av betydelig størrelse (større en 100 m²) langs elvebredd, eller avsnørte, nærliggende sandområder. Områdene er primært undersøkt i varme perioder med solgløtt, og tar sikte på å registrere voksne individer. Noen lokaliteter er også undersøkt i mindre kurrant vær, da med sikte på å identifisere larvehull. Undersøkelsen er også basert på gode referanser i de ulike områdene. Referansene «brukes» som gode indikatorer på aktivitet.

Figur 2. Typisk lokalitet for brun sandjeger, naturlig åpen sandflate som er dannet ved elveerosjon,- her langs Numedalslågen. Foto: H. Gregersen.

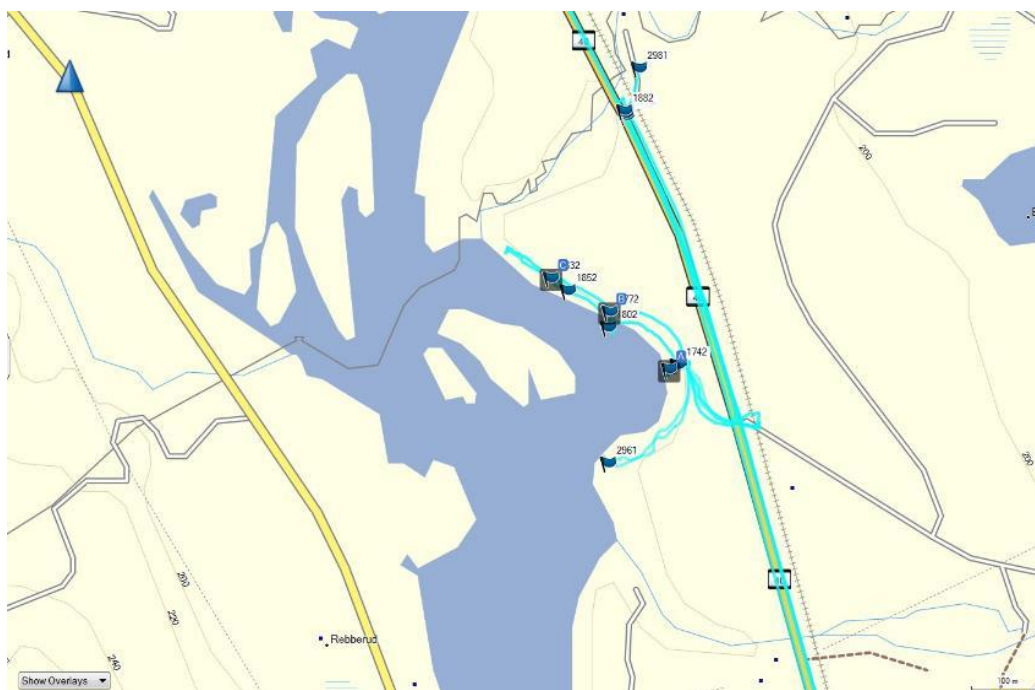
3 Lokaliteter og befaringsnotat

3.1 Flesberg; Bakkerudevja- dellokalitet A, UTM 32 V 520149 6641593

Bakkerudevja er en elvesving ved forgrening av Numedalslågen. Erosjon i elvesving har skapt åpne sandflater. Det er gode leveområder for sandjeger ved Bakkerudevja. På område A er det gode og store leveområder, men det ble kun registrert 3 imago. Det har vært mye badeaktivitet her, noe som kan ha ødelagt oppvekstområdet (ødelagt nymfeshullene). Øvre deler av Numedalslågen er undersøkt for å avdekke leveområder for brun sandjeger. Det er kun ved Bakkerudevja at den nå har stabile leveområder, og mangel på flere egnede leveområder gjør situasjonen for sandjegerens fremtid usikker. Flere åpne sandflater trengs for å sikre nye leveområder.

Figur 3. Bakkerudevja- fantastisk sandmark med flere dellokaliteter- her lokalitet A. Foto: H. Gregersen.

Figur 4. Flesberg, Bakkerudevja- befaringspor 26. juli.

3.2 Flesberg; Bakkerudevja- dellokalitet B, UTM 32 V 520052 6641643

På område B er det gode og store leveområder og det ble registrert 33 imago ved en røff telling (ikke dobbelttelling). Tallet her er trolig betydelig høyere. Det ble registrert mange nymfeshull fra flere generasjoner de nederste 0,5- 3 meter over elva i sandskråningen. Øvre deler av Numedalslågen er undersøkt for å avdekke leveområder for brun sandjeger. Det er kun ved Bakkerudevja at den nå har stabile leveområder, og mangel på flere egnede leveområder gjør situasjonen for sandjegerens fremtid usikker. Flere åpne sandflater trengs for å sikre nye leveområder.

Figur 5. Bakkerudevja- her lokalitet B. Foto: H. Gregersen.

3.3 Flesberg; Bakkerudevja- dellokalitet C, UTM 32 V 519972 6641711

Dette området (sandflate C) er relativt ferskt, og er stort i utstrekning (ca 95 x 25 meter). Område har meget store og gode leveområder for brun sandjeger, og det ble registrert 84 imago ved en røff telling (ikke dobbelttelling) der jeg gikk i midten av sandhellingen. Jeg ville ikke gå nedderst på sandflaten ned mot elva ettersom det her er stor tetthet av nymfehull. Jeg tok en stikkontroll lengst nord på flaten, og det var her stor tetthet av nymfehull i ulike generasjoner.

Figur 6. Bakkerudevja- her lokalitet C. Foto: H. Gregersen.

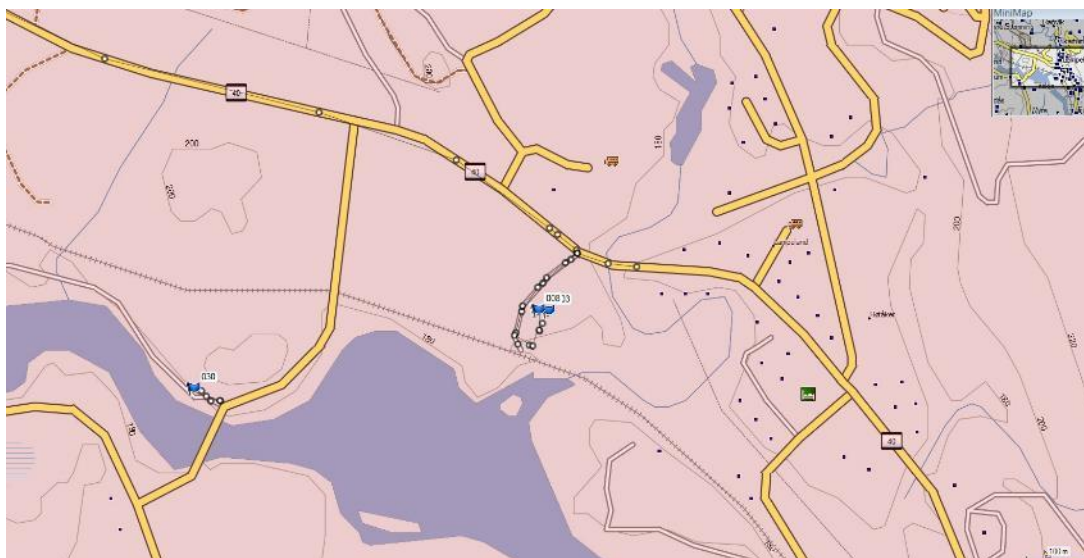

3.4 Flesberg; Lampeland, UTM 32 V 532009 6633257

Ikke langt unna utløpet av Lyngdalselva ligger et lite sandtak like ved Numedalslågen ved Lampeland. Det er to sydvendte soleksponerte sandflater som ikke har vært brukt til masseuttak på en stund. Lokaliteten ble befart 20. august, og det var noen gode varme solgløtt. Det ble registrert 27 nymfehull.

Figur 7. Flesberg; Lampeland- sandtak med liv! Foto: H. Gregersen.

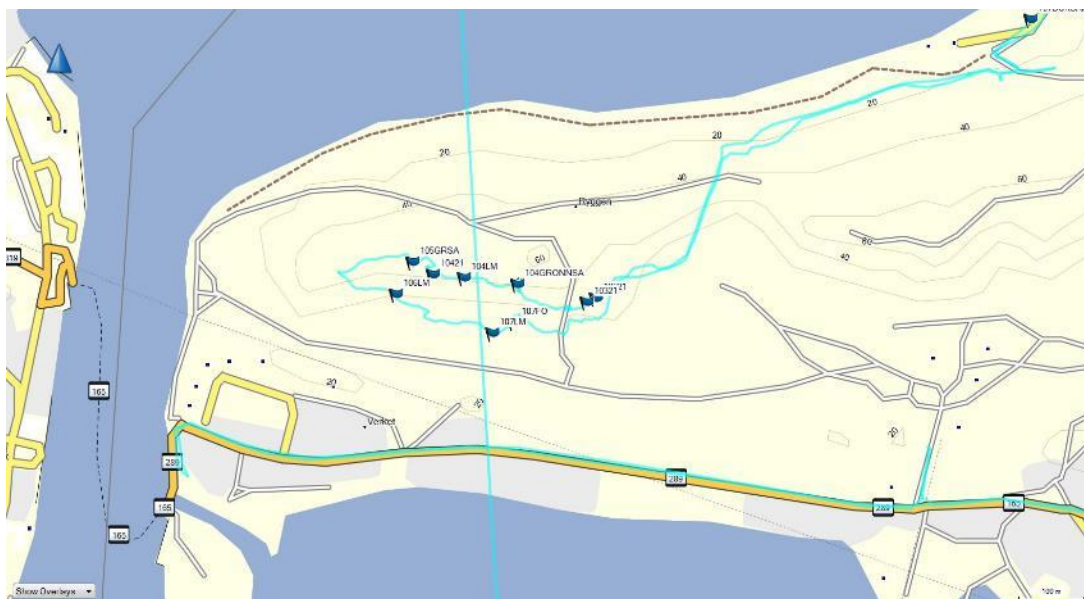
Figur 8. Flesberg, Lampeland – befaringsspor 20. august. Foto: H. Gregersen.

3.5 Hurum;Verket, UTM 32 V 580166 6609492

Verket sandtak er en meget stor sandavsetning. Det meste av området er i drift, mens de østlige områdene er mindre påvirket av ferske inngrep. Øst i sandtaket kunne det fort vekk ha blitt påvist brun sandjeger fortsatt. 23. mai ble området befart. Det var meget godt «jegervær», og det var stedvis folksomt med andre insekter som profiterer på sandflater. Det ble ikke funnet brun sandjeger, men pga. områdets kvalitet spesielt i øst bør det undersøkes på ny.

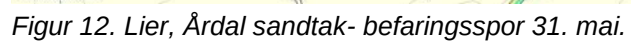
Figur 9. Hurum, Verket – enorm lokalitet, - men få egnede områder. Foto: H. Gregersen.

Figur 10. Hurum, Verket - befaringsspor 23. mai.

3.6 Lier; Årdal sandtak, UTM 32 V 569392 6634429

Ved Årdal sandtak er det meste av området er i drift. Det er spesielt i den nordlige delen, i den sørvendte hellingen, at det kan se egnet ut. Det er relativt stort leirinnhold i sanda, og uvist om det er foretrukket av jegeren sjøl. Det ble ved befaring 31. mai ikke registrert brun sandjeger. Det var også relativt lite andre insekter å se. Været var relativt varmt med solskinn på sandflatene.

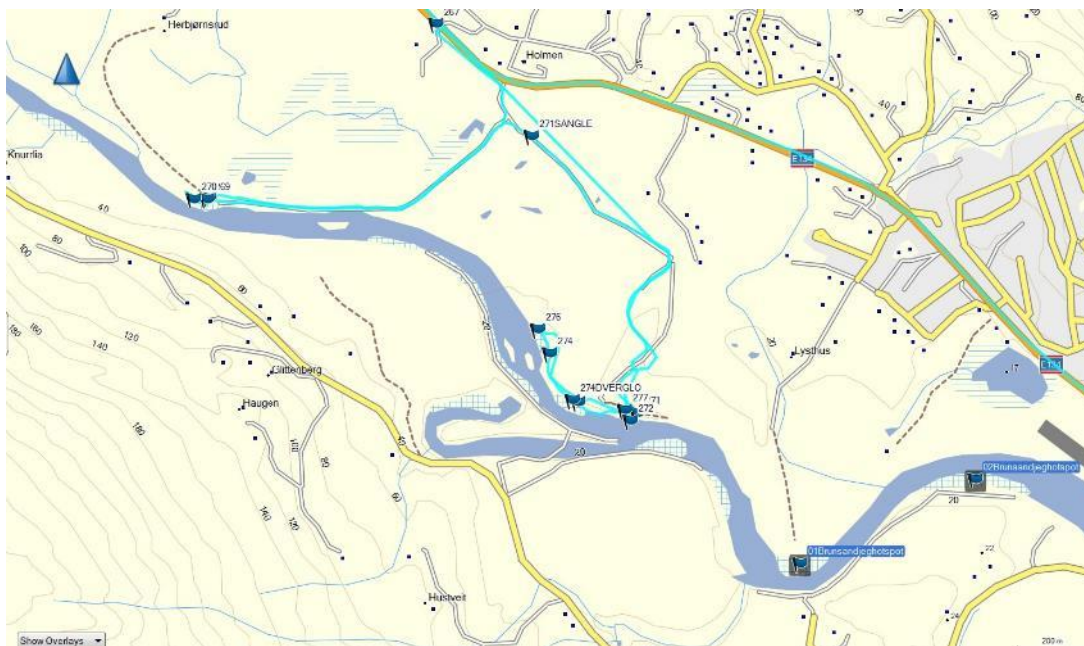

3.7 Notodden,- Herbjørnsrud - Lysthus-, UTM 32 V 509063 6604112- 32 V 510274 6603489

Langs Heddøla, ved Herbjørnsrud nedstrøms til Lysthus, er det flere flotte elveører. Hekkende dverglo er et kvalitetstegn for området. Av de undersøkte områdene var det noe grovt substrat i forhold til hva en forventer en brun sandjeger vil foretrekke. Det er også tydelig at flere av områdene er i ferd med å gro igjen, spesielt med lupin. Det var også et par elveører midt i elva og på andre siden som ikke ble undersøkt som var av betydelig kvalitet, og som kan være egnet som leveområde for brun sandjeger. Det ble ikke registrert brun sandjeger ved befarings 23. juni, men områdene er definitivt potensielle leveområder for arten.

Figur 13. Notodden,- Herbjørnsrud - Lysthus- fine elveører, men grove fraksjoner. Foto: H. Gregersen.

Figur 14. Notodden,- Herbjørnsrud - Lysthus- befaringsspor 23. juni.

3.8 Notodden,- Lysthusodden-, UTM 32 V 510804 6603076

Lysthusodden er en praktfull strand av finpartikulær elveavsetning. Stranda er tydeligvis mye brukt av badegjester, og mye sand innover i skogen tegner til at siste storflom reviderte de åpne sandflatene. Stranda ble befart 6. juli, i beskjeden sol. Det ble kun registrert en brun elvesandjeger her, og det ble kun funnet fem nymfehull. Lokaliteten er tilsynelatende godt egnet, og en videre undersøkelse vil trolig kunne avdekke oppvekstområder.

Figur 15. Notodden,- Lysthusodden- flott elvevør med finsunstrat. Foto: H. Gregersen.

Figur 16. Notodden,- Lysthusodden- befaringsspor 6. juli.

3.9 Notodden,- Strupastranda-, UTM 32 V 511188 6603317

Strupastranda ligger i en elvesving og samler finsubstrat der vannet slakker tempo. Stranda har stor utstrekning på om lag 250 meter i lengde. Stranda er mye brukt av badegjester. Det er en betydelig vekst av lupin som tar over store deler av arealet. Lokaliteten ble befart 21. august i god varme og solskinn. Det ble registrert 5 voksne brun sandjeger, og talt om lag 80 nymfeshull. Oppvekstområdene var grovt sett fordelt på fire områder med en utstrekning på 100 meter. Det ble også registret mange tilfluktshull for imago.

Figur 17. Notodden,- Strupastranda- fantastisk elveør av god størrelse. Foto: H. Gregersen.

Figur 18. Notodden,- Strupastranda- befaringspor 21. august.

3.10 Ringerike; Synneren-Prestmoen, UTM 32 V 519972 6641711

Kjent åpen sandlokalitet som er leveområde for flere forvaltningsrelevante arter. Lokaliteten er brukt som aktivitetsreferanse. Lokaliteten er stor og stedvis av meget god kvalitet. Spesielt i øst er sandflaten i suksesjon av furuforyngelse, og området her benyttes ikke av brun sandjeger. Lokaliteten ble befart 23. mai, og det ble registrert minst 26 imago ved en røff telling, kun i nedre 10 meter av hellingen. Det ble også registrert flere tilfluktshull for voksne og nymfegull.

Figur 19. Ringerike; Synneren-Prestmoen- en av landets mest kjente brun sandjeger lokaliteter- en god referanse for aktivitet. Foto: H. Gregersen.

Figur 20. Ringerike, Synneren-Prestmoen- befaringspor 23. mai.